

Necessitats Formatives del professorat d'educació primària de les illes Balears (I)

Organització i gestió de les activitats formatives

Miquel F. Oliver

Professor associat de la UIB

1. Introducció

Durant els mesos de març i abril de 1998, des de la Universitat de les illes Balears, ens adreçarem a una mostra força representativa del professorat de primària i dels tècnics en Formació Permanent del Professorat (FPP) de les illes Balears per tal de realitzar una Anàlisi de Necessitats Formatives (ANF). Tot i el difícil moment que es vivia a les escoles -recent recepció de les competències educatives plenes, tramesa de qüestionaris inadequats...- la resposta fou excel·lent, de manera que la investigació es va poder realitzar amb plenes condicions de fiabilitat.

En el seu moment ens vàrem comprometre a fer arribar als centres educatius els resultats d'aquesta recerca. És per això que, una vegada finalitzada, us presentem algunes de les conclusions que hem cregut més impor-

tants, mitjançant dos articles de la revista **PISSARRA**. En el primer article després de clarificar alguns conceptes bàsics sobre les Anàlisis de Necessitats Formatives ens acostarem a algunes de les característiques bàsiques del professorat d'educació primària que va participar en la investigació i analitzarem l'opinió dels mestres i dels tècnics sobre l'organització i la gestió d'activitats de FPP.

En el proper article presentarem la prioritització de les necessitats formatives segons l'opinió dels professors i dels tècnics.

Volem deixar constància del nostre agraïment a tots els professors i tècnics que varen respondre els qüestionaris, així com als professionals que participaren en els processos de validació i de les proves d'aplicació.

Finalment volem agrair a la Revista **PISSARRA** el seu interès pels

resultats de la investigació, així com per publicar-ne un resum.

2. Anàlisi de Necessitats Formatives

En el marc del present estudi entenem per ANF el procés dinàmic mitjançant el qual es detecten i especifiquen les necessitats de formació i que està format per dos subprocessos: (a) Detecció de Necessitats i (b) Identificació de Necessitats.

La Detecció de Necessitats, dissenyada des de la perspectiva de la formació, es preocupa de l'exploració i recerca de necessitats de formació i l'ordenació per grau de prioritat, basat en allò que costa ignorar les necessitats, comparat amb el seu impacte a la societat i a l'organització. La Identificació de Necessitats es

Taula 1. Conceptes bàsics de l'Anàlisi de Necessitats Formatives

Necessitat de Formació	És una necessitat de millora de la competència professional que es pot aconseguir mitjançant activitats formatives. Per a l'ús analític i efectiu, aquesta necessitat ha de ser representada en termes clars i orientats de forma comportamental.
Anàlisi de Necessitats Formatives	És un procés mitjançant el qual es detecten i especifiquen les necessitats de formació tant a nivell individual com organitzacional. Això suposa la utilització de tècniques que permetin separar les voluntats de les necessitats reals i després classificar quines de les necessitats descobertes són realment necessitats formatives. Aquest procés constitueix la primera fase dels processos de gestió i de planificació de la FPP i està format per dos sub processos: (a) Detecció de Necessitats i (b) Identificació de Necessitats
Detecció de Necessitats	Consisteix en l'exploració i recerca de necessitats i l'ordenació d'aquestes necessitats per grau de prioritat. Aquest procés es realitza en base a allò que costa ignorar les necessitats, comparat amb el seu impacte a la societat i a l'organització
Identificació de Necessitats	Consisteix en la determinació de les raons i de les causes d'una necessitat, així les intervencions o solucions apropiades es poden identificar i subseqüentment, seleccionar.
Problema	Una necessitat seleccionada amb l'objectiu d'eliminar-la o reduir-la.

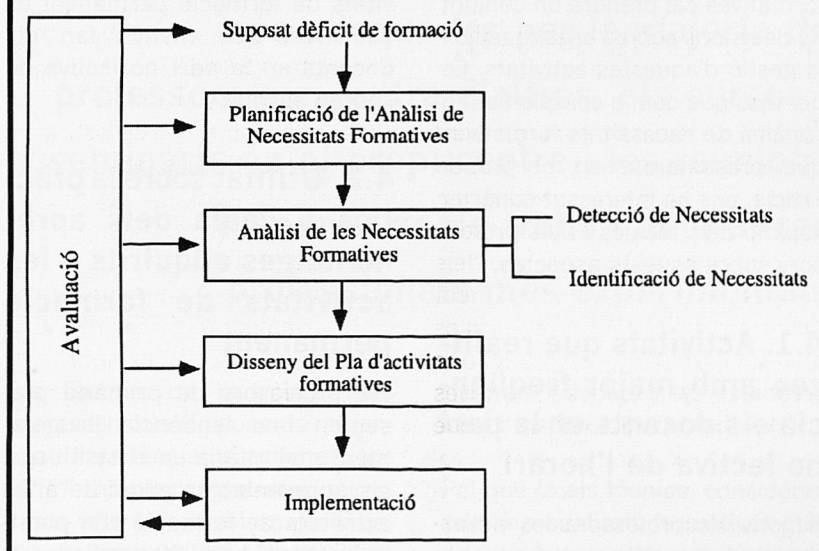
realitza amb posterioritat, busca les causes dels problemes i hi cerca les solucions adients. (vegeu taula 1)

Hi ha un ampli consens a considerar l'ANF com el primer element del cicle de planificació, implementació i avaluació el qual és imprescindible per poder establir objectius prioritaris i decisions sobre programes i recursos. (Vegeu figura 1)

L'ANF que hem realitzat s'ha basat en l'estudi de les Necessitats Sentides (la percepció dels mestres), Necessitats Normatives (l'expert, professional o administrador opina sobre les mancances dels docents en el desenvolupament del seu treball), Necessitats Comparatives, Necessitats Individuals, Necessitats Grupals i Necessitats del Sistema Educatiu.

Per obtenir les dades referides a les necessitats hem utilitzat el qüestionari, mentre que per determinar les causes i les solucions d'aquestes necessitats hem realitzat un Panell Delphi.

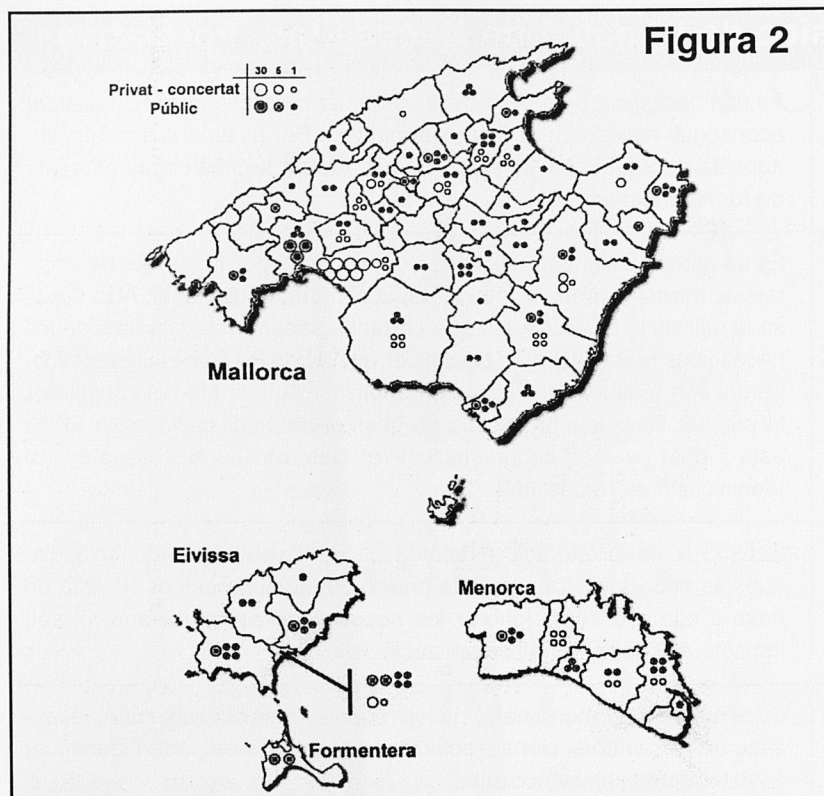
Figura 1. Procés de les Anàlisis de Necessitats Formatives

3. Característiques de les mostres de professors i de tècnics

La mostra de professors d'educació primària va quedar configurada per 553 qüestionaris vàlidament emplenats a partir d'un Univers de 3.301 professors. Això suposa un nivell de confiança del 95,45 % i un marge d'error del 3,88 %.

Per altra banda la mostra productora de dades dels tècnics va consistir en 22 qüestionaris, de manera que el nivell de confiança és també del 95,45 % mentre que el marge d'error és de 3,4 %.. (Vegeu figura 2)

4. Organització i gestió d'activitats de formació permanent

A l'hora de planificar les accions formatives cal prendre un conjunt de decisions sobre l'organització i la gestió d'aquestes activitats. És per això que com a complement a l'anàlisi de necessitats formatives que presentarem en el proper article, ens ha interessat conèixer l'opinió dels tècnics i dels professors sobre aquests aspectes.

4.1. Activitats que realitzen amb major freqüència els docents en la part no lectiva de l'horari

Segons els professors les activitats de formació permanent ocupen el quart lloc de les activitats que realitzen en la part no lectiva de l'horari setmanal per darrere de les activitats de programació i avaluació d'activitats, l'assistència i preparació de reunions de cicle i l'assistència i preparació de reunions de claustre.

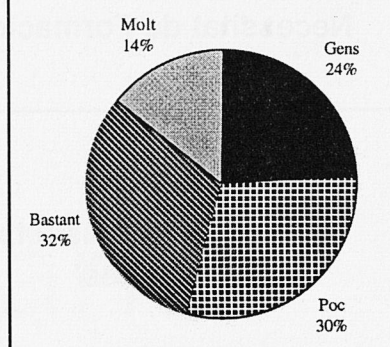
Segons els tècnics de l'administració, després de la realització d'activitats complementàries i

extraescolars, l'assistència a activitats de formació permanent és l'activitat que menys fan els docents en la part no lectiva de l'horari escolar.

4.2. Utilitat sobre la pràctica a l'aula dels aprenentatges adquirits a les activitats de formació permanent

Els professors de primària presenten una tendència lleugerament majoritària en el sentit que els aprenentatges adquirits a les activitats de formació són poc o gens útils (54 %). (Vegeu figura 3)

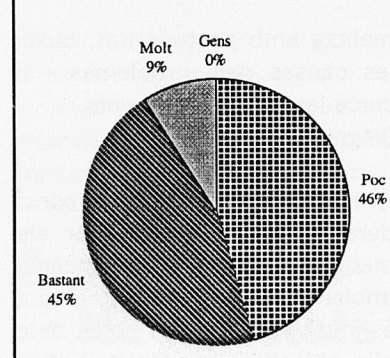
Figura 3. Opinió dels docents sobre la utilitat que tenen sobre la pràctica a l'aula els aprenentatges adquirits a les activitats de formació permanent.

tímida tendència majoritària que valora com a bastant o molt útils els aprenentatges adquirits en les activitats de FPP (54 %) i en cap cas diuen que aquesta formació tingui gens d'utilitat (0%).

(Vegeu figura 4)

Figura 4. Opinió dels tècnics de l'administració sobre la utilitat que tenen sobre la pràctica a l'aula els aprenentatges adquirits pels docents a les activitats de formació permanent.

4.3. Condicions que millorarien l'assistència dels docents a activitats de formació permanent

D'acord amb l'opinió dels docents, les condicions que millorarien més l'assistència a activitats de forma-

Els professors de primària presenten una tendència lleugerament majoritària en el sentit que els aprenentatges adquirits a les activitats de formació són poc o gens útils

En sentit contrari a l'anterior, per part dels tècnics es detecta una

ció són, per aquest ordre (només en destacam les quatre primeres):

a) Que les activitats fossin més útils per a l'aplicació pràctica a l'aula.

b) Que les activitats es realitzassin en el seu centre i fossin dissenyades per ajudar tot l'equip (cicle, centre...) a millorar la tasca que desenvolupen.

c) Que l'oferta d'activitats fos més adequada a les seves necessitats personals com a docents.

d) Que responguessin a una necessitat o a un projecte assumit pel seu cicle i/o centre.

Trobam tres aspectes que no són considerats pels docents com a importants de cara a augmentar la seva assistència a activitats formatives:

a) Que l'administració o la direcció del centre els ho suggerís.

b) Que les hores de formació fossin un requisit per a certificar sexennis.

c) Que els docents estiguessin implicats en l'organització de les activitats.

Els tècnics de l'administració apunten com a condicions destacades que millorarien l'assistència dels docents a activitats de FPP, les dues següents:

a) Que responguessin a una necessitat o a un projecte assumit pel cicle i/o centre.

b) Que les activitats es realitzassin al centre docent i fossin dissenyades per ajudar tot l'equip (cicle, centre...).

Les condicions que segons els tècnics no millorarien gaire l'assistència dels docents a aquests tipus d'activitats són:

a) Que les hores de formació fossin un requisit per a certificar sexennis.

b) Que l'administració o la direcció del centre ho suggerís.

majoria de professors són els cursos i seminaris en el propi centre,

El fet d'exigir formació per certificar sexennis no és considerat ni pels docents ni pels tècnics com un element que millori l'assistència a activitats formatives

4.4. Tipologia de necessitats sobre les quals es vol incidir mitjançant la realització d'activitats de formació permanent

Els docents mitjançant l'assistència a activitats de FPP pretenen incidir especialment sobre les necessitats dels alumnes, i sobre les que provenen dels propis professors, mentre que no volen incidir sobre les necessitats que provenen de l'administració.

les reunions o seminaris de treball amb altres professionals més experimentats, les activitats planificades a partir de les necessitats del centre/zona amb cursos, seminaris i sessions de treball en el propi centre, la reflexió sobre la pròpia pràctica i l'autoperfeccionament a partir del suport de centres i serveis especialitzats.

Com a activitats menys adequades els docents destaquen les carreres universitàries, els cursos de Postgrau i Màsters, les taules

Les modalitats formatives considerades més adequades per la majoria de professors són, entre d'altres, els cursos i seminaris en el propi centre i les reunions o seminaris de treball amb altres professionals més experimentats

Els tècnics de l'administració expressen que els docents mitjançant l'assistència a activitats de FPP incideixen sobre unes necessitats que provenen majoritàriament en primer lloc dels mateixos professors i en segon lloc dels alumnes. En sentit contrari creuen que no es plantegen incidir sobre les necessitats de l'administració.

4.5. Modalitats de formació permanent del professorat més adequades

Les modalitats formatives considerades més adequades per la

rodones i debats i les estades a altres institucions formatives.

Pel que fa als tècnics, consideren com a modalitats formatives més adequades els cursos o seminaris en el propi centre, la reflexió sobre la pròpia pràctica educativa i activitats planificades a partir de les necessitats del centre/zona amb cursos, seminaris i sessions de treball en el propi centre.

Per als tècnics les modalitats menys adequades són els congressos i les jornades, carreres universitàries, taules rodones i debats, cursos de Postgrau i Màs-

ters i crèdits compatibles amb futures titulacions universitàries.

4.6. Metodologies més adequades per a la realització de "cursos" de formació permanent

Tant els docents com els tècnics es decanten clarament pels cursos i seminaris presencials i es comença a insinuar una certa acceptació de cursos que combinin sessions presencials i sessions a distància.

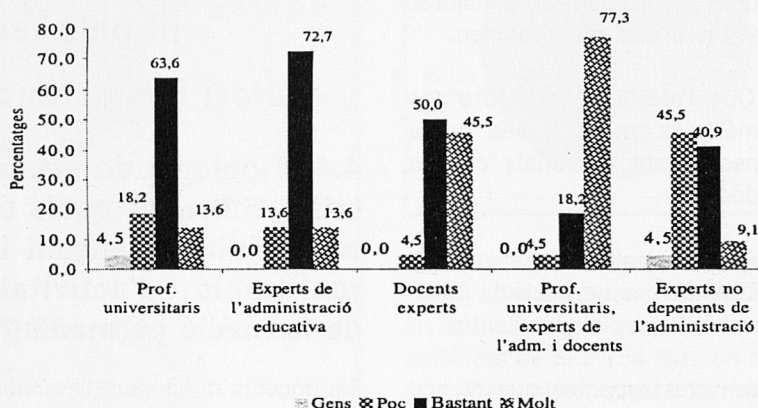
4.7. Tipus de formadors de formadors que poden aportar informació, coneixements i experiència important de cara a la formació permanent dels docents

Els docents pensen que els formadors de formadors més adequats per impartir les activitats de FPP són en primer lloc els docents experimentats i en segon els equips formats per professors universitaris, experts de l'administració i docents experimentats. (Vegeu figura 5)

decanten pels docents experimentats com a formadors de FPP. (Vegeu figura 6)

pèutic... i aquesta recepció positiva en serà la base de l'èxit o del fracàs.

Figura 6. Opinió dels tècnics de l'administració sobre el tipus de formadors que poden aportar informació, coneixements i experiència important de cara a la formació permanent dels docents.

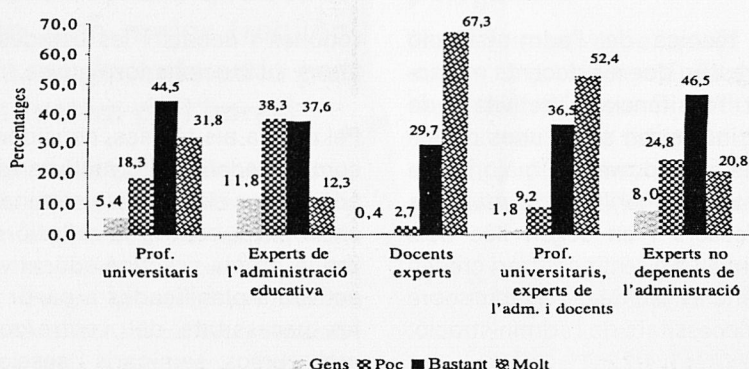
5. Conclusiones

El coneixement relatiu a l'organització i la gestió de les activitats de FPP resulta imprescindible, per raons de planificació estricta dels programes formatius -temes, modalitats, agents formadors, avaluació, incidència a les aules, sobre el sistema, etc.- però és bàsic a l'hora de la motivació dels agents. Qualsevol planificació que pretengui ser efectiva haurà de connectar amb els senti-

D'acord amb això i a partir de les dades relatives a la nostra investigació podem concloure que:

- Cal garantir l'eficàcia formativa i el manteniment de les competències dels docents, assegurant la utilitat de la formació per a la pràctica a l'aula. Caldrà doncs, lligar pràctica, teoria i investigació.

Figura 5. Opinió dels docents sobre el tipus de formadors que poden aportar informació, coneixements i experiència important de cara a la seva formació permanent.

Segon els tècnics de l'administració els millors formadors de formadors són els equips formats per professors universitaris, experts de l'administració i docents experimentats. En segon lloc es

ments manifestats pel professorat i l'adhesió dels mestres a les propostes vendrà molt determinada per les expectatives que generi d'ordre pràctic, de naturalesa pedagògica, de caràcter tera-

Els docents pensen que els formadors de formadors més adequats per impartir les activitats de FPP són, en primer lloc, els docents experimentats

- És convenient incentivar els projectes formatius que respondin a una necessitat o a un projecte assumit pel cicle i/o centre.

- Cal reforçar els equips de formadors de formadors integrats per docents experimentats, experts de l'administració educativa i professors universitaris.
- Apareix clarament la necessitat d'experimentació de modalitats formatives d'acord amb els nous avanços tecnològics (internet...), ja que tot i que encara no tenen una acceptació màxima, comencen a ésser objecte d'interès, fet que permetrà anar introduint un tipus de formació que es preveu important en el futur.
- Cal replantejar-se l'actual sistema de "pagament per formació" (sexennis) ja que generen unes dinàmiques consumistes de formació amb l'únic objectiu d'aconseguir millors salarials. Així mateix la demanda indiscriminada de formació consum limita les possibilitats

d'elecció dels professors que, a part d'aconseguir els complements salarials, volen resoldre les seves necessitats formatives.□

**Cal replantejar-se
l'actual sistema de
"pagament per
formació" (sexennis)
ja que generen
unes dinàmiques
consumistes de
formació amb l'únic
objectiu d'aconseguir
millors salarials**

Casa Domar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

PAPERS PINTATS
PINTURES
MARCS I MOTLLURES

Sant Miquel, 77
Tel. 971 72 14 83
07002 Palma de Mallorca

Bibliografia

Askins, B. E. et al. (1996). A Needs Assessment Instrument for Designing and Evaluating Site-Based Staff Development. Lubbock, Texas: Texas Tech University (ERIC Document Reproduction Service ED 403 259).

Kaufman, R. (1987). Guía práctica para la planeación en las organizaciones. México: Trillas. (edició original en anglès: Kaufman (1972). Planning for organizational success. John Wiley and Sons, Inc.)

Kaufman, R. (1993). Planificación de sistemas educativos. México: Trillas (edició original en anglès: Kaufman (1972). Educational Systems Planning. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.)

Mckillip, J. (1987). Need Analysis. Tools for the Human Services and Education. London: Sage Publications.

Peterson, R. (1992). Training Needs Analysis in the Workplace. London: Kogan Page.

Rachue, A. C. (1994). Collaborative Training Needs Assessment. Unpublished doctoral dissertation. Edmonton, Alberta: University of Alberta.

Tejedor, F. J. (1990). Perspectiva metodológica del diagnóstico y evaluación de necesidades en el ámbito educativo. Revista de Investigación Educativa, 8 (16), pàg. 15-37.

Watson, J. (1996). Development of an instrument to assist in designing staff development for middle level education. Unpublished doctoral dissertation. Lubbock, Texas: Texas Tech University.

Witkin, B. R. (1984). Assessing Needs in Educational and Social Programs. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Zabalza, M. A. (1987). Diseño y desarrollo curricular. Madrid: Narcea.